مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندۀ مضمون میباشد، عقیدۀ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

ليکوال: محمد محق
ژباړن: محب زغم

۲۰۲۰/۱۲/۱۰

ماته بېړی او زوروري څپې

د ديني افراطيت د ريښو او نښانو راسپړنه

دويمه برخه

(۱)

د جهاد سپړل

د توندلارو له غوسې د منځلارو تر رحمه پورې

د پيل خبرې:

د جهاد فقه هغه موضوع ده چې هم د مسلمانانو په دوديزه فقه او هم د معاصرو سياسي اسلامکارو په ادبياتو کې ورته پام شوی دی. دا اصطلاح هغو مباحثو ته ويل کېږي چې د جهاد فقهي احکام څېړي، مثلاً: جهاد په کومو شرايطو کې فرض کېږي؟ څوک د جهاد په کولو مکلف دي؟ جهاد د چا په وړاندې کېږي؟ جهاد اساساً دفاعي جنګ دی که يرغليز؟ جهاد يوازې په جګړه کېږي که غيرجنګي بڼې هم لري؟ د جنګي اسيرانو حکم څه دی؟ د جنګي يرغملو حکم څه دی؟ د اسلام د پيروانو په مقابل کې هم جهاد کولای شو؟ د نورو په مقابل کې جهاد د دينونو د توپير په وجه فرض کېږي که د سياسي او ټولنيزو شرايطو په وجه؟ په جهاد کې د ټولو هېوادونو حکم يو شان دی که يوازې په دارالحرب کې جهاد کولای شو؟ په دې باب ډېرې نورې پوښتنې هم شته او د جهاد فقه دغو ټولو پوښتنو ته ځواب وايي.
د جهاد د احکامو په اړه نظرونه د اسلامي فقهي د پيدايښت له وخته تر ننه پورې متفاوت پاتې شوي دي، خو په اوسني عصر کې دا توپير په دوو عمدا ليدلوريو کې راښکاره شوی دی، يو يې د معتدلو دودپالو ليدلوری دی چې جهاد اساساً دفاعي جګړه ګڼي، سره له دې چې يرغليز جنګ هم په ځينو شرايطو کې جايز او کله کله لازم ګڼي. دوهم يې د توندلارو اسلامکارو ليدلوری دی چې جهاد د دين د خپرولو تر ټولو مهمه وسيله بولي او يرغليز جنګ يې ګڼي.
درېيم ليدلوری هم شته خو هغه په فقهي لحاظ نه، بلکې په اخلاقي او عرفاني لحاظ جهاد کوي او عمدتاً د نفس پر تزکيې او د باطن پر اصلاح باندې تمرکز کوي. دوی ته جهاد له نفس او دروني شيطان سره مبارزه ښکاري. خو دا ليدلوری په فقهي پورې اړه نه لري او د شريعت د عالمانو په منځ کې غښتلي اصولي مبنا يې نشته، خو بيا هم له فقهي مبحث ورهاخوا په خپل ځای کې مهم دی او په خاصو برخو کې کارېدلی شي.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولئ

خو دوه لومړني لیدلوري ځکه عمده لیدلوري دي چي دواړه پر فقهي تکیه لري. د دواړو لپاره د آیتونو او حدیثونو له استدلال څخه راښولي، د فقهي تر قواعدو او اجتهاده پورې او د اسلامي تاریخ د مختلفو دورو د فقیهانو تر بې شمېره قولونو پوري تکیې شته. طالبان، القاعده، داعش، بوکوحرام، الشباب، جبهه نصرت او داسي نوري ډلي چي لږ ډېر د جهادي سلفیت (سلفیت په عامه معنا) میراث خواره دي، د دوهم لیدلوري پلوي دي. دغه ډلي ګومان کوي چي کارونه او اعمال یې د دیني فریضي او ان د خورا مهمي دیني فریضي ادا کول دي. په مسلمانو ملکونو کي روان جنګ او هغه تشدد چي توندلاري ډلي یې په نورو هېوادونو کي کوي، پر سیاسي او ټولنیزو عاملونو سربېره، غښتلي فقهي تکیه لري او تر شاه یې د دین له تفسیرونو څخه یو تفسیر ولاړ دی. دغه ډلي په خپل خاص دیني تفسیر وچ کلک باور لري او همدا وجه ده چي نن سبا په ټوله نړۍ کي د اسلام له نوم سره جنګ او تشدد غوټه شوي دي. اوس مهال په دنیا کي بل هېڅ داسي دین نشته چي په جګړو او تشدد دي مشهور وي. البته خشونت د اکثرو نورو دینونو په تاریخ کي هم کم یا زیات شته او اوس مهال له دیني اعتقاداتو څخه پرته د خشونت او تشدد نوري انګېزې هم شته.
د مسلمانانو هغه ډلي چي په دې وضعیت خوشحاله نه دي، او د توندلارو جهادیانو په اعمالو غوسه دي، د دې لپاره چي د اسلام لمن د تشدد له داغه پاکه کړي، د تشدد پسندو ډلو باورونه او د جهاد په اړه د دوی نظر نقدوي. دوی د جهاد په باب بل نظر وړاندي کوي او فکر کوي چي همدا د جهاد په اړه سم نظر دی او تشدد ختموي. دواړو خواوو د دې کار لپاره پرېمانه کتابونه، مقالي، راډیویي او ټلویزیوني بحثونه تولید او خپاره کړي دي. د دې ټولو آثارو او بحثونو کتل لویه څېړنه غواړي، خو د دواړو خواوو د لیدلوریو د زړي او جوهر د معلومولو لپاره د دوی تر ټولو مهم آثار غوره او څېړلی شو.
د دې کتاب لیکوال، دوه اساسي کتابونه د دغو دوو فکري بهیرونو په استازیتوب، څېړي چي تر دې دمه په دې باب تر ټولو مهم او جدي آثار دي. یو کتاب "مسائل فی فقه الجهاد" د ابو عبد الله المهاجر تألیف دی او بل یې "فقه الجهاد، دراسة مقارنة لاحکام الجهاد و فلسفته فی ضوء القرآن و السنة" د یوسف قرضاوي اثر دی. همدا دوه کتابونه د دواړو بهیرونو عمده دلیلونه راښیي.
لومړی کتاب چي تر پنځو سوو زیات مخونه لري، د داعش، القاعده او ځینو نورو جهادي ډلو د تکیې او استناد تر ټولو مهم کتاب دی او دوی د خپلو فعالیتونو لپاره شرعي توجیه له همدې کتاب څخه اخلي. د دې کتاب لیکوال، ابو عبد الله المهاجر چي اصلي نوم یې عبد الرحمن العلی او اصلاً مصری دی، په فقه کي د ابو مصعب زرقاوي استاد و. زرقاوي د داعش معنوي پلار او لومړنی بنسټوال و. (1) دا خبره مشهوره ده چي ابو مصعب زرقاوي له هغه څخه څلور کال دیني درسونه ویلي وو او خپلو پیروانو ته به یې ویل چي دا کتاب دې ولولي. ځیني نظروال وایي چي که د همدې سړي نظرونه نه وای، ښایي القاعده او داعش به نه پیدا کېدل.(2)
لیکوال د دې کتاب په مقدمه کي وایي چي دا کتاب په حقیقت کي د یو بل لوی کتاب یوه برخه ده چي هغه کتاب"الجامع فی فقه الجهاد" نومېږي او دا برخه یې د «ویني احکام او متعلقات یې» څېړي. دی وایي چي د کتاب دا جلا برخه یې د یو داسي کس په غوښتنه لیکلي ده چي له لبیک پرته یې بل څه ورته ویلی نه شو. (المهاجر، ابو عبد الله، مسائل فی فقه الجهاد، ص ۸)(3) هغه په ټوله نړۍ کي د جهادي ډلو په منځ کي لوړ مقام او زیات شهرت لري خو له دې بهیرونو څخه بهر چنداني پېژندل شوی نه دی.
دوهم کتاب چي دوه ټوکه او څه باندي ۱۴۰۰ مخه لري، د یوسف قرضاوي دی. قرضاوي د ابو عبدالله المهاجر برخلاف، په عمومي کچه پېژندل شوی شخصیت دی او کله خو د نړۍ په اغېزناکو خلکو کي هم یاد شوی دی. هغه په فکري لحاظ په اخوان المسلمین پوري اړه لري او د ډېرو کسانو په باور د دې ډلي معنوي پلار ګڼل کېږي. سره له دې چي هغه ډېر کلونه مخکي د دې سازمان رسمي عضویت پرې ایښی دی او په تشکیلاتي چارو کي یې ونډه نه لري، خو یې لا هم خپل ځای ځایګی د دې ډلي د تر ټولو مهم متفکر په حیث په نړۍ کي ساتلی دی. پر دې سربېره، هغه په ټول تاریخ کي د اخوان المسلمین تر ټولو نامتو او نامي فقیه دی او د دې سازمان تر هر مشهور کس لکه حسن البنا، مودودي، او سید قطب، په اسلامي فقه زیات پوهېږي. سره له دې چي هغه په نورو برخو کي هم لیکني کړي دي خو اصلي تخصص یې فقه دی. ښایي پر فقهي تسلط به سبب شوی وي چي دی سره له دې چي د اسلام د سیاسي تفسیر دفاع کوي خو بیا هم په دې ډلو کي تر ټولو معتدل کس دی، البته په خپل فکري دریځ کي، نه په سیاسي دریځ کي. قرضاوي ځان د داسي بهیر استازی بولي چي پخپله یې "الوسطیة" ګڼي، یعني منځلاری بهیر. د ده په باور دا د افراط او تفریط تر منځ منځنۍ لاره ده. د جهاد په اړه د قرضاوي نظر، خامخا د اخوان المسلمین نظر هم نه دی، ځکه چي د اخوان په منځ کي د سید قطب او مودودي له لیدلوري راښولي د قرضاوي او نورو تر نظرونو پوري مختلف باورونه دي.
قرضاوي په دې کتاب کي هڅه کوي داسي فکري تمایل انځور کړي چي د دې لیکني په پیل کي مو «معتدل دودپال» ګڼلي دي. قرضاوي د دې کتاب په مقدمه کي کاږي: "دا کتاب د مسلمان او غیر مسلمان لوستونکي لپاره د اسلام د یوې خورا مهمي قضیې په اړه نوی فرهنګ او نوې پوهه وړاندي کوي. دا هغه قضیه ده چي ډېر پخوا راهیسي مسلمانان او غیر مسلمانان د هغې په فهم کي له ابهام او التباس سره مخ دي." (القرضاوی، یوسف، فقه الجهاد، ص۱۱). (4)

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

د دې دوو تګلارو لومړنی توپیر همدلته معلومیږي، ځکه چې قرضاوي خپل کتاب هم د مسلمانانو او هم د نامسلمانانو لپاره لیکلی دی، حال دا چې ابو عبدالله المهاجر د خپل کتاب په مقدمه کې وایي چې: "دا رساله مې د هغو کسانو لپاره نه ده لیکلې چې د خدای له امره سر غړوي؛ د خدای له شریعته لرې کېږي؛ پر احکامو یې ملنډې وهي؛ او څه چې هغه رالیږلي دي، نامطلوب ګڼي ... همدارنګه دا کتاب مې د هغو کسانو لپاره نه دی کښلی چې د خدای او پیغمبر تر حکم خپل عقل غوره ګڼي؛ او د آسماني رڼا پر ځای ځمکنۍ ترورِمې چې د کثافاتو غونډې فکرونه او هوسونه او د شرق او غرب د کافرانو سیاستونه دي، غوره کوي ... هماغسې چې دا کتاب د هغو ماتو شویو لښکرو لپاره هم نه دی چې نامطلوب واقعیت مني، حق له باطل سره ګډوي، د خدای په امر کې دوه مخیتوب کوي او په خپل ګومان د پخلا کولو نیت لري، حال دا چې کار یې پینه کاري او تلفیق دی، هغه کسان چې هر څه غواړي، خو په دین باندې ټینګې منګولې لګول نه غواړي!” د ده د کلام له لحنه ښکاري چې اکثره مسلمانان هم د ده مخاطبان نه دي، نامسلمانان خو لا پرېږده. هغه په ښکاره وایي چې کتاب یې خاص د مجاهدانو لپاره کښلی دی، یعنې د هغو کسانو لپاره چې د ده په باور:"د خدای امر ته مطیع دي، احکام یې په سر سترګو مني، او شریعت ته یې داسې تسلیم دي لکه مړی چې مرده شوی ته تسلیم وي {..}(5) هغه کسان چې شمېر یې لږ دی او مقام یې له خدای سره لوړ دی {..} هغه ډله چې سرلاری او الګو یې د مخلوقاتو سردار (ص) دی، هماغه سردار چې ویې ویل: په هغه چا مې قسم دی چې زما ژوند یې په لاسونو کې دی، له هغوی سره به پر دې کار تر هغې پورې وجنګېږم چې سر مې پرې شي او خدای خپل فرمان جاري کړي" (المهاجر، هماغه)

د وینې فقه:

د ابو عبد الله المهاجر کتاب چې اصلي عنوان یې «د جهاد په باب مسایل» دی، نور کسان یې“فقه الدماء” بولي یعنې د وینې فقه. دا په دې چې پخپله د کتاب په مقدمه کې ویلي دي چې د کتاب موضوع د وینو احکام او ورپورې تړلې خبرې دي. د کتاب چلند له پیله تر پایه دا راښیي چې مؤلف هڅه کوي د هغو جنګونو او وینې بهونو شرعي توجیه وکړي چې د استشهادي عملیاتو په نوم او د نورو مسلمانانو سره روان دي. هغه جنګ چې له نامسلمانانو سره، په تېره بیا هغه مهال کېږي چې یرغل هغوی کړی وي، داسې او موضوع ده چې په مسلمانانو کې یې په اړه مناقشه لږه ده. ټول تاوده بحثونه او جدي نقدونه پر هغو اعمالو کېږي چې خپل مسلمانان په کې وژل کېږي. داسې ښکاري چې د کتاب مؤلف به همدغو بحثونو ته په کتو سره خپل کتاب لیکلی وي، په تېره بیا که دې ته وګورو چې د کتاب د تألیف په وخت کې په افغانستان کې طالبانو او القاعدې د نامسلمانانو پر ضد نه، بلکې د افغان مجاهدینو د ځینو ډلو په مقابل کې جنګېدل او دا پوښتنه کېده چې داسې جنګ به څنګه منو.
د المهاجر لپاره بحث ته د ورننوتلو ور، د هېوادونو په اړه پرېکړه ده. په همدې وجه یې د خپل کتاب لومړي فصل ته "ډُورالحرب" عنوان ورکړی دی، یعنې دارالحربونه. وی لومړی په آیتونو او حدیثونو استدلال کوي او بیا د پخوانیو فقیهانو پرېمانه نقل قولونه را اخلي او دا نتیجه راباسي چې: " د کافرانو هر هېواد چې د هغوی او مسلمانانو تر منځ کوم تړون نه وي، دارالحرب دی، ان که مسلمانانو ته هېڅ زیان او آزار هم ونه رسوي." (هماغه: ۲۲) او وایي: "فقیهانو په ښکاره او اتفاق سره دا نقل کړی دی چې د کافرانو قتلول او له کافرانو سره جنګېدل د دوی په خاورو کې، ان که مسلمانان یې هېڅ آزار کړي هم نه وي، مجاز نه، بلکې واجب دي." (هماغه: ۲۵) هغه د خپلې دغې دعوې د اثبات لپاره نبغ په نبغه د فقهې له کتابونو او د حدیثونو له شرحو څخه نقل قول کوي. هغه دا خبره هم کوي چې: "د مسلمانانو په دې باندې اجماع ده چې د مسلمانانو لپاره دارالکفر دار اباحت دی، یعنې که له امان اخیستلو پرته ورننوځي، د کافرانو پر سر او مال هر رنګه او په هره بڼه تعرض چې وغواړي، جایز دی." (هماغه: ۲۷) بیا د دې لپاره چې د مسلمان مېشتو هېوادونو کار معلوم کړي چې په کومه ډله کې راځي، وایي: "د اهل علم او امامانو جمهور په دې باور دي چې هر کله چې په ارالاسلام کې د کفر احکام عملي شي، هغه به په دارالکفر اوړي او بل هېڅ شرط نه غواړي." (هماغه: ۲۰) او استدلال پر دې کوي چې پر مصر او مراکش د عبیدیونو – د فاطمي حکومت یوه سلسله – د ولکې په وخت کې د مغرب علما اجماع وکړه چې دا هېوادونه [مصر او مراکش] دې دارالکفر او دارالحرب وي، دا ځکه چې هغو کفر ښکاره کړی و او د شریعت ځینې احکام یې ځنډولي وو. (هماغه: ۲۱)
که د هېوادونو مسئله معلومه وي، نو بیا د بنيآدمانو وار وي چې په اړه یې حکم وشي. د کتاب دوهم فصل همدا موضوع را اخلي. د مؤلف په باور، خلک دوه ډلې دي: مسلمان او کافر. کافران هم دوه ډولې دي: اکثره کافران عادي کافران دي چې نه یې ځانونه خوندي دي او نه یې مال، بله ډله یې اقلیت کافران دي او دا هغه کافران دي چې د مسلمانانو تر واکمنۍ لاندط ژوند کول او جزیه ورکول یې منلي دي، یا یې د متارکې او اوربند تړون کړی دی، او یا یې د مسلمانانو خاورې ته د ورننوتلو اجازه اخیستې ده او امان ورکړل شوی دی. (هماغه: ۳۰) د دې حکم شرعي دلیل دا دی چې: «له کافرانو سره جنګ، د هغوی د کفر جزا ده. په هغو نصوصو کې چې مخکې مو یاد کړل، وینو چې هر حکم په هماغه صفت پورې تړاو لري چې دا حکم تر مشتق شوی دی [کفر] او د دې معنا دا ده چې هغه صفت د دې حکم علت دی، کله چې یې حکم په مشرکانو، کافرانو، د دین تارکانو، او حق نه منونکو پورې تړلی دی،

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

پو هېدل کېږي چې د حکم علت هماغه شیان وو، او له هغوی سره جنګ هم په هماغو دلیلونو شوی دی، نو هر څوک چې د اسلام دین ته تابع نه شو، سر او مال یې مباح دی، مګر دا چې اهل اسلام ورته امان ورکړی وي، له دې پرته هېڅ مصؤنیت به یې نه وي.» (هماغه: ۳۲) وروسته بیا ډېر آیتونه نقلوي او د دې لیدلوري د تأیید لپاره د ځینو مفسرانو نظرونه را اخلي او وايي: «نو، د محکمو قرآني آیتونو پر اساس، د خدای په دین او شریعت کې کفر او د چا د سر او مال مباح کېدل دومره سره نژدې دي چې تر منځ یې هېڅ درز نشته او هېڅ کافر له دې څخه مصؤن نه دی مګر هغه چې اسلام ورته د ذمه، اوربند یا امان ورکولو له لارې مصؤنیت ورکړي.» (هماغه: ۳۴) په دې خبرې پسې وروسته، ځینې حدیثونه نقلوي او داسې نتیجه ترې راباسي: «نو، د شریعت حکم د هر هغه چا په حق کې چې سر وغړوي او د اسلام له منلو یا ورسره له سولې کولو تکبر وکړي، د مصؤنیت په لرې کولو او د هغوی د سر او مال په مباح کولو سره ذلت او خواري ده.» (هماغه: ۳۶) بیا نو د شافعي، فراقي، ابن قدامه او ځینو نورو فقیهانو قولونه را اخلي او وايي: «او نقل شو چې په دې اړه اجماع شته چې د کافر وینه مباح ده، که یې امان نه وي اخیستی [...] او دې ټولو خبرو ته په کتلو سره، د غیر معاهد کافر وینه هدر ده او هېڅ اهمیت او ارزښت نه لري، او دا اهل حق د ټولو کسانو خبره ده.» (هماغه: ۳۸-۳۷). وروسته له دط چې د دې ادعا لپاره مفصل استدلال کوي، ځینې داسې نازکې فقهي خبرې چې ځینو فقیهانو کړې دي، نقلوي، مثلاً: که چېرې څوک په داسې وضعیت کې وي چې له ناچارۍ به مردار شوي حیوان غوښه وخوړای شي خو هېڅ شی نه وي چې ویې خوري، یو حنبلي فقیه د ابن مفلح په نوم، په دې اړه ویلي دي: «که یې له مباح الدم انسان لکه حربي کافر یا محصن زناکار (چې حکم یې سنګسار دی) پرته بل څه ونه موند، نو دا ورته حلال دي چې هغوی ووژني او ویې خوري، ځکه چې هغوی حرمت نه لري، او که د هغوی مړي ومومي، هر ګوره د خوړلو حق یې لري.» (هماغه: ۴۲) خو د دې لپاره چې د حربي کافر د صفت په اړه ابهام لرې کړي، ټینګار کوي چې: «حربي صفت چې د فقیهانو په تېرو متنونو کې تکرار شوی دی، مطلب یې هغه کافر نه دی چې له مسلمانانو سره دې په واقعي جنګ کې وي، بلکې هر هغه کافر یې مطلب دی چې اهل اسلام ورته امان نه وي ورکړی [...] نو حربي کلمه د قید حیثیت نه لري، بلکې د حکم حیثیت لري، یعنې هر کافر چې مسلمانانو امان نه وي ورکړی، ذاتاً حربي دی، که یې په جنګ لاس پورې کړی وي، که یې جنګ نه وي کړی.» (هماغه: ۴۳)

اوس نو چې هر کافر له ځینو استثنايي موردونو پرته، حربي کافر دی او پر حربي کافر حمله هم روا ده، نو دا به لازمه وي چې تر حملې مخکې اول هغه اسلام ته دعوت کړو؟ مؤلف په درېم فصل کې همدا موضوع راسپړي. لومړی ټکی چې دی د فقیهانو په قول ټینګار پرې کوي، دا ده چې اسلام ته دعوت یوازې حقیقي دعوت نه دی بلکې کېدای شي حکمي دعوت وي، یعنې کله چې دین په نړۍ کې خپور شوی او نور پرې خبر شوي دي نو دا پخپله اسلام ته دعوت دی او کولی شي د حقیقي دعوت ځای ونیسي. (هماغه اثر: ۴۹، له البحر الرائق څخه نقل) هغه په ډاګه وايي چې: «همدا چې کافران د اسلام په باره کې واوري، هغه که په هره بڼه وي، حکمي دعوت پوره کېږي.» (هماغه اثر: ۵۰) یعنې د اسلام د نوم اورېدل، په هره بڼه چې وي، اسلام ته له دعوت سره یو شان دي. ورپسې وايي چې د ځینو فقیهانو په نظر، دا خبره چې تر حملې او جګړې مخکې به اسلام ته دعوت کول واجب دي، په صدر اسلام پورې مختصه ده او وروسته تر دې چې دین په دنیا کې خپور او پراخ شوی دی، تر جګړې مخکې دین ته د دعوت شرط خپله معنا بایللې ده... هو، که داسې وګڼو چې لا به هم داسې څوک پاتې وي چې د اسلام نوم یې نه وي اورېدلی، نو تر حملې مخکې لازمه ده چې لومړی اسلام ته دعوت شي. (هماغه اثر: ۵۶) خو بیا له سره ټینګار کوي چې: «په اوسني دور کې چې د اسلام دعوت شرق او غرب ته رسېدلی دی او له دښمنانو سره د اسلام جګړه د خلکو د هرې شېبې کیسه ده او دنیا هم د کلي غوندې شوې ده، نو دا به له امکانه لرې وي چې لا دې هم داسې کس پیدا شي چې د اسلام نوم یې نه وي اورېدلی.» (هماغه اثر: ۵۷) ښه نو، که داسې کس وي چې لا یې د اسلام نوم نه وي اورېدلی او د مسلمان په لاس ووژل شي، حکم به یې څه وي؟ دا مؤلف د مختلفو مذهبونو د فقیهانو له قوله وايي چې مسلمان په دې کې هېڅ مسؤلیت نه لري. وروسته بیا له ابن مفلح څخه نقل کوي چې: د غیرمسلمانانو له وژلو څخه منع کول، په دې کېږي چې مسلمانان کولی شي هغوی غلامان کړي او ګټه ترې واخلي.» (هماغه اثر: ۵۹) دا خبره هم پرې زیاتوي چې د فقهي په ځینو کتابونو کې چې په دې اړه قیود وضع شوي دي، د جهاد په ټولو ډولونو پورې اړه نه لري، بلکې: «دغه ټولې «خوګانې» چې د حربي کافرانو د دعوات په اړه شته، د طلب جهاد [یرغلیز جهاد] پورې اړه لري، یعنې هغه مهال چې مسلمانان د هغوی پر هېوادونو حمله کوي، نه دفاعي جهاد.» (هماغه اثر: ۶۰)
د محارب کافر ترور کول روا دي؟ مؤلف د توبې سورت پر دغه آیت "وَاقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ" یعنې او په هر کمین کې د هغوی د لارې پر سر کېنئ او د ځینو پخوانیو او معاصرو مفسرانو پر قول استدلال کوي او وايي: «دغه آیت د کمین نیولو مشروعیت تصریح کوي، او بلکې امر کوي چې په ټول ځواک سره به یې عملي کوو، نو دا پخپله صریح نص دی چې په ترور کولو او هره ممکنه لاره د کافرانو د سرونو رېبل مشروع کوي.» (هماغه اثر: ۶۶) هغه د دوو عربي کلمو د توپیر په اړه بحث کوي، یوه یې «فتک» او بله «غلیه» ده. دی د ابن اثیر خبره نقلوي: «فتک د چا ځای ته ورننوتل او د هغه وژلو ته وايي، په داسې حال کې چې هغه ناخبره وي. غلیه د چا غولول او بیا په یوه پټ ځای کې د هغه وژل دي.» بیا مؤلف وايي: «او په پاک شریعت کې دا دواړه عملونه د هغو کسانو په حق

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

کې مقرر شوي دي چې له خدای او پیغمبر او دین سره یې جنګېږي او خلک د هغه له لارې راګرځوي، دا په دې چې ځمکه د هغوی له کثافت څخه پاکه شي.» (هماغه اثر: ۶۷) او د یهودي کعب بن اشرف د قتل پېښې ته په اشارې سره وایي: «له دې کار څخه پوهېږو چې د حربي کافر ایهام او په مختلفو لارو او رودو د هغه غولول، البته د امان ورکولو له تصریح څخه پرته، مشروع عمل دی چې هغه اعتماد او اطمینان پیدا کړي. دا په دې چې کافر ته مو لاس ورسېږي او چاره یې وکړای شو او جزا یې ورکړو.» (هماغه اثر) هغه د دې نظر د قوت لپاره د پیغمبر دغه حدیث چې وایي "الحرب خدعة" یعني جنګ غولول دي، دلیل راوړي او وایي: «په دې کې شک نشته چې دښمن ته د رسېدو او د هغه د تاواني کولو لپاره د غولولو تر ټولو مهمه او مؤثره وسیله ترور دی.» (هماغه اثر: ۶۸) دې سربېره پر دې چې د کعب بن اشرف د وژلو پر بنې استناد کوي – چې دوو صحابه‌وو هغه وغولاوه او بیا یې وواژه – د یهودانو د یو بل مشر د وژلو قضیه هم یادوي. دا سړی سلام بن الحُقَیق و چې په صدر اسلام کې د ابی رافع په نوم یوه صحابي ترور کړ. هغه وایي: «د پیغمبر یارانو، چې خدای دې له هغوی څخه خوشحاله وي، د کافرانو د مشرانو په ترورولو کې له یو بل سره سیالي کوله او هڅه یې کوله چې تر یو بل مخکې شي، د خدای او رسول د خوشحالولو لپاره او دا هغه څه دي چې هر سیالي کوونکی باید په کې هڅه وکړي.» (هماغه اثر: ۷۵) خو هغه حکم چې په صدر اسلام کې اجرا شوی و، اوسني زمان ته سرایت کولی شي؟ مؤلف دلته د دې حکم د تأیید لپاره د شیخ عبد الرحمن الدوسری ځینې خبرې نقلوي. دا خبرې د "إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ" آیت د تفسیر خبرې دي چې خدای ته د بندګۍ او مراتبو په اړه یې وایي: «هغه عبادت کوونکی چې د جهاد ټینګه اراده یې کړې ده، هغه به د کافرانو هغه مشران چې خلک الحاد او اباحې چارو ته رابولي، ترور کوي، دا هماغه کسان دي چې پر الهي وحې ملنډې وهي او د دې حنیف دین پر ضد خپل قلمونه او تبلیغات کاروي، ځکه چې دا کار د خدای او پیغمبر د آزار سبب کېږي. د ځمکې په هېڅ ګوټ کې، نه د مسلمانانو د خواصو او نه یې د عوامو لپاره جایز دي چې داسې کسان دې ژوندي پرېږدي، ځکه چې دوی تر ابن ابی الحقیق او نورو هغو کسانو زیات زیان رسوونکي دي چې د خدای پیغمبر یې د ترور کولو امر ورکړی و. نو په دې وخت کې د هغوی د وارثانو پرېښودل، د پیغمبر د امر ځنډول او د خدای په عبودیت کې ناوړه خلل دی، او هغو ویجاړوونکو تبرونو ته چې د الهي دین رېښې وهي، بوږنوونکې اجازه ده، او دا کار څوک نه شي کولای، مګر دا چې د خدای په دین باندې غیرت یې بایللی وي او د خدای د رضا کولو لپاره غضب ونه لري، او دا له خدای او پیغمبر سره په مینه او تکریم کې لوی نقص دی، او هغه څوک چې غواړي د خدای عبودیت په صحیحه او مطلوبه معنا وکړي، دا کار څوک نه شي کولی.» (هماغه اثر: ۷۶-۷۵ د صفوة الآثار و المفاهیم له کتاب څخه نقل) مؤلف هغو کسانو ته چې په چل او غولولو د محاربو کافرانو وژل نقدوي او دا کار خیانت ګڼي، ګوته څنډي او وایي چې دا لویه ګناه ده او باید ځان ورنه وساتي: «څوک چې داسې عملیات چل او خیانت بولي او وایي چې اسلام یې تحریموي او شریعت یې مخالف دی، په حقیقت کې پر خدای تور لګوي او کتاب او سنت دروغ ګڼي او د پیغمبر صلی الله علیه و سلم فرمان یې مردود بللی او داسې ګناه یې کړې ده چې په دنیا او آخرت کې به یې د هلاکت سبب شي.» (هماغه اثر) دا خبره هم پرې زیاتوي چې: «د اهل بدعت ځینو کسانو ویلي دي چې د کافرانو ترور کول هله مشروع کېږي چې اسلامي دولت وي او د دولت په سر کې د مسلمانانو شرعي رهبر وي ... مخکې د دې کتاب په لومړي فصل کې راغلي دي چې د جهاد د اقامې لپاره یو باطل شرط چې ځینو له ځانه جوړ کړی دی، د جهاد لپاره د رهبر د شتون شرط دی او هلته دا خبره توضیح شوې ده چې داسې خبره د اهل علم له هغو خبرو څخه بېخي وتلې ده چې په بحث ارزي.» (هماغه اثر: ۷۷) دلته چې رهبر یاد شوی، او پخوانیو فقیهانو به امام باله او ځینو کسانو د جهاد د اقامې لپاره د هغه شتون شرط ګڼي، منظور یې هغه حاکم دی چې اجرایي ځواک ولري او قانون تطبیق کړای شي او د خلکو امنیت وساتلی شي. د دې فقیهانو منظور دا وو چې افراد او ډلې حق نه لري چې پخپل سر مسلحانه عمل وکړي او جهاد یې وبولي. دا هماغه شی دی چې نن سبا د قانون حاکمیت بلل کېږي او په کې د قهریه قوې استعمال د دولت انحصاري حق دی. مؤلف دغه نظر سخت غندلی دی.
د استشهادي عملیاتو مشروعیت چې مخالفان یې انتحاري عملیات بولي، په هغو مسایلو کې راځي چې سختې مناقشې پرې کېږي او ډېرې نیوکې ورباندې کېږي. مؤلف وایي چې دا نیوکې د دیني نصوصو «پر ظاهر د جمود» له وجې دي {!}، نه پر دیني نصوصو د غور او فکر له وجې [مطلب یې دا دی چې دا منتقدان یوازې د متن ظاهري اړخ او ظاهري معنا ته ګوري. ژباړن]. دا سمه ده چې دا ډول عملیات په همدې بڼه پخوا نه وو خو دې ته ورته عملیات چې په معنا او محتوا کې ورسره یو شان دي، په پخوا کې وو او مسلمانو فقیهانو تأیید کړي وو. د مؤلف په نظر، د دې ادعا د اثبات لپاره ځینې ښو دلیلونه شته، مثلاً: یو یې د دښمن د صفونو په منځ کې د مسلمان جنګیالي د ورننوتلو جواز دی، په داسې حال کې چې یقین لري چې په دې حمله کې به خامخا ووژل شي او دا خبره له ګڼو آیتونو او حدیثونو معلومولی شو. دوهم یې د دښمن د صفونو په منځ کې د حملې او د هلاکت د خطر د قبلولو په اړه د علماوو اجماع، دریم یې د دې مشروعیت چې د خپلې دینداری د ښودلو لپاره ځان خطر ته ورکولی شو. خو دا چې انتحار او ځانوژنه په اسلام کې حرام ګڼل شوې دي، علت یې هغه عوامل دي چې د دې کار تر شا پراته دي، ځکه چې په ځانوژنه کې اصلي عامل له ژوند څخه ناهیلي، د درد او رنځ نه زغمل، او داسې نور عوامل دي او دا له استشهادي

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

عملياتو څخه ډېر توپير لري، مجاهد د خدای د رضا د حاصلولو او دښمن ته د ضربې ورکولو او د مجاهدينو د روحيې د قوي کولو لپاره استهشادي عمل کوي. (هماغه اثر: ۱۰۱)
که د حربي کافرانو وژل جايز دی، استثنا به هم په کې وي؟ مؤلف وايي: «ټول فقيهان او امامان په دې خبرې سره سلا دي چې د هر حربي کافر چې د جنګېدلو وس ولري، په نښه کول جايز دي، دا مهمه نه ده چې په جګړې يې لاس پورې کړی وي، که نه.» (هماغه اثر: ۱۱۹) په دې باب کې يوازې مېرمنې، ماشومان، له پښو غورځېدلي بوډاګان، په بستر کې پراته بيماران، راهبان او هغه مزدوران چې په جګړه کې دخيل نه وي، مستثنا دي خو د دوی د وژلو په اړه هم اختلاف شته. اصل دا دی چې کافر مباح الدم دی، خو د دې کسانو قتل په دې ناروا دی چې دوی د مسلمانانو سرمايه او د ګټې وټې شيان دي او وژل به يې دا سرمايه تلف کړي. (هماغه اثر: ۱۴۷) نو هغه اصطلاح چې نن سبا د مدني يا غير نظامي وګړو په نامه جوړه شوې ده او ويل کېږي چې په جګړه کې بايد د هغوی له وژلو څخه ډډه وشي، په اسلامي شريعت کې اساس نه لري. (هماغه اثر: ۱۴۰) خو ان همدا استثنايي موردونه هم په خاصو حالتونو کې د وژلو جواز لري، لکه: شبخون (د شپې په تروږمۍ کې پر دښمن حمله کول)، يا له هغوی څخه د مسلمانانو په مقابل کې د ډال غونډې کار اخيستل. (هماغه اثر: ۱۵۷)
کله چې اصل د حربي کافرانو وژل دي «د خدای مجاهد بندګان چې د هغه د کلمې د لوړولو لپاره جهاد کوي، حق لري چې حربي کافران په نښه کړي، ويې وژني او په هره وسيله چې هغوی وژلی شي، ورسره وجنګېږي چې ځمکه د هغوی له کثافته پاکه شي.» (هماغه اثر: ۱۶۳). که لازمه وي چې هغوی اور ته واچول شي يا په اوبو کې ډوب کړل شي، نو هېڅ مانع ورته نشته. (هماغه اثر: ۱۷۱) نو: «دا ثابته شوه چې په جهادِ طلب کې د حربي کافرانو په نښه کول او په هره وسيله د هغوی وژل مشروع دي، ان که د هغوی د وژلو وسيله ګڼ وژونکې وسلې لکه اټومي، کيميايي او بيولوژيکي او داسې نورې وسلې وي، بيا هم هماغه خبره ده ...» (هماغه اثر: ۱۸۷) که د حربي کافرانو د وژلو لپاره د داسې وسلو د کارولو په وخت کې، هلته د دوی په منځ کې مسلمانان هم وي، نو څه به کوو؟ مؤلف وايي: «بې له شکه، د بې‌ګناه مسلمان وژنه مفسده {ناروا} ده، خو په داسې لويې مفسدې لاس پورې کول روا، بلکې لازم دي. دا په دې چې تر دې لويه مفسده، چې هېڅ مفسده تر هغې لويه نه ده، دفع شي او دا خورا لويه مفسده د جهاد تعطيل او ځنډول دي.» (هماغه اثر: ۱۸۹) د دښمنانو د وژلو په ترڅ کې د بې‌ګناه مسلمانانو وژل ځکه روا دي چې: «شريعت بيان کړې ده چې دين تر سر او مال او عقل او عزت لوی دی، ځکه چې په پنځو اساسي ضرورتونو کې، دين تر ټولو لوی ضرورت او د ټولو ضرورتونو بنسټ دی.» (هماغه اثر: ۱۹۱) نو هغه مسلمانان چې دښمنان يې د انساني ډال په توګه کاروي، د هغوی وژل هېڅ مانع نه لري، بلکې که لازمه وي، ضروري هم دي (هماغه اثر: ۱۹۶) که له حربي کافرانو سره په جنګ کې د بې‌ګناه مسلمانانو وژل جايز وي، په لومړۍ طريقې سره د دښمن د تأسيساتو او ملکيتونو ويجاړول او د هغوی د خاورو ورانول جايز دي، ځکه چې خدای د حشر د سورت په پنځم آيت کې اشاره کوي چې: "ما تركتم من لينة أو تركتموها قائمة على أصولها فبإذن الله ليخزى الفاسقين" {يعنې د خرما ځومره ونې مو چې پرې کړې يا مو پر خپلو ځايونو ولاړې پرېښودې، دا ټول د خدای په امر او غوښتنه وو او هغه غوښتل چې فاسقان خوار کړي} نو مجاهدانو ته د هر هغه شي د ورانولو جواز شته چې ممکن دښمن ورباندې قوي شي. (هماغه اثر: ۲۳۴) د کافرانو د اختطاف او تښتولو مشروعيت هم د توبه د سورې له پنځم آيت څخه څرګندېږي: "و خذوهم واحصروهم و اقعدوا لهم كل مرصد." {او هغوی ونيسئ او محاصره يې کړئ او کمين ورته ونيسئ} د دښمن د مُثله کولو يعنې په ژوندوني يا تر مرګ وروسته د دښمن د بدن د ځينو غړو د پرې کولو مشروعيت د انفال د سورې په دولسم آيت کې بيان شوی دی: "و اضربوا منهم كل بنان." {او ټولې ګوتې يې غوڅې کړئ} د کافرانو د سرونو د پرې کولو خبره هم په همدې آيت کې راغلې ده: "فاضربوا فوق الأعناق." {نو پر اوميږونو يې وار وکړئ.{
که د جهاد د هدف د پوره کولو لپاره دغه ټولې چارې جايزې وي، له کافرانو څخه د اصلي دښمن په مقابل کې د مرستې اخيستل به څنګه وي؟ مؤلف وايي چې اسلامي شريعت موږ ته د دې کار اجازه راکړې ده خو خپل مشخص شرطونه او قيدونه هم لري. خو وايي چې د مرتدانو حکم له کافرانو سره توپير لري، په تېره بيا هله چې مرتدانو غليظ ارتداد کړی وی، دی وايي: «په بدترينو مرتدانو کې چې له هغوی څخه د مرستې غوښتنه حرامه ده، باطني فرقې لکه نصيريان، دروزيان، اسماعيليان، قاديانيان، بهاييان، بابيان او نورې فرقې دي چې نومونه يې بېل بېل خو کفر او ارتداد او زندقه او له اسلام او مسلمانانو سره توره کينه يې يو شان دي.» (هماغه اثر: ۳۵۱) د اسلام په تاريخ کې د مسلمانانو هغه برخه چې د خوراجو او نورو متشددو بر خلاف، د آسانۍ پلويان وو او د مسلمانۍ د اثبات لپاره يوازې د کلمې تېرول ورته کافي ښکارېدل، خپلو مخالفانو مرجئه بللي دي او نيوکې پرې شوې دي. مؤلف په دې خبره کې د ابهام د لرې کولو لپاره وايي: «{د دوی په منځ کې} د ننني مرجئه‌ګانو غاليان (افراطيان) جهمي‌ګري کوي او د دوی فاسده عقيده د دې سبب کېږي چې د خدای له دښمنانو سره دوستي او د خدای له دوستانو سره دښمني وکړي او د شرک او مشرکانو د برياليتوب سبب کېږي، تر دې پورې چې له مؤمنانو سره جنګ او له کافرانو او مجرمو طاغوتانو سره سوله کوي، او په خپلو تاويلاتو سره په ښکاره له کافرانو سره مرسته کوي، دغه تاويلات که څه شی راښيي، نو د دوی لويه بدبختي به راوښيي...» (هماغه اثر: ۳۵۹) د هغو مسلمانانو جاسوسانو حکم چې کافرانو ته جاسوسي کوي، هم قتل دی. (هماغه اثر)

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

که په جنګ کې ځیني کافران اسیران شي، څه به کوو؟ مؤلف وایي چې د کافرو اسیرانو په اړه اصل د هغوی وژل دي او دا واجبه ده چې د کافرانو د شوکت تر ماتولو مخکې، هر یرغمل شوی کافر ووژل شي (هماغه اثر: ۴۲۳) «ځکه چې په اول سر کې سختي وژني د دې لپاره وي چې د دښمن ځواک او شوکت مات شي او وروسته بیا د اسارت وار رارسېږي، او د دې کار حکمت څرګند دی، ځکه چې د جنګ لومړنی هدف دا دی چې پر اسلام بریدکوونکی او له اسلام سره جنګېدونکی ځواک باید لرې شي، په تېره بیا هله چې مسلمانان په شمېر کې کم وي او کافران ډېر، او د دښمن د هر جنګیالي وژل د جنګي قواوو په توازن باندې ښکاره اغېزه ولري.» (هماغه اثر: ۴۲۸) تر هغې وروسته بیا د جهاد رهبري «اختیار لري چې د اسیرانو په اړه تصمیم ونیسي چې ویې وژني، غلام یې کړي، جزیه ترې واخلي، د پیسو په بدل کې یې آزاد کړي یا وربانديې احسان وکړي او خوشي یې کړي.» (هماغه اثر: ۴۳۰) خو که کافر اسیران «هغه کسان وي چې پخوا مسلمانان وو او وروسته مرتد شوي دي، حکم یې بېل دی، ځکه چې دوی یا باید مسلمان شي او یا ووژل شي.» (هماغه اثر: ۴۵۵) او که مرتد داسې کس وي چې غلیظ ارتداد یې کړی وي، یعني دا چې پر ارتداد سربېره یې اسلام ته سپکاوی کړی وي او له اسلام سره په دښمنۍ کې یې مهمه ونډه لرلای وي، ان که تر اسارت وروسته توبه هم وکړي، وژل یې مشروع دي. (هماغه اثر ۴۶۳) همدارنګه که د جهاد په مصلحت وي، حربي کافران په خاص ډول شکنجه کولی شو (هماغه اثر: ۴۶۸) همدارنګه «د حربي کافرانو جسدونه هر رقم چې مو زړه وي، ایسته غورځولی شو ... ځکه چې حربي کافران په ژوندوني که حرمت نه لري نو کله چې د خدای د مجاهدو بندهګانو په لاسونو مردار شي، بې له شکه چې هېڅ حرمت به نه لري.» (هماغه اثر: ۴۷۶)

مخکې تر دې چې د قرضاوي لیدلوری راوسپړو، دا خبره به وکړو چې د ابو عبدالله المهاجز ټولې خبرې پر شرعي دلیلونو استناد لري او د مختلفو دورو د ډېرو فقیهانو پر نقل قولونو تکیه لري او هغه خپل شخصي نظرونه په ندرت سره په کې ځای کړي دي. د کمیت له پلوه، ویلی شو چې د ده د کتاب نوي فیصده نقل قولونه دي او یوازې لس فیصده یې پخپله د مؤلف نظرونه دي چې عمده نظرونو ته یې اشاره وشوه. خو، دا چې په دې مقاله کې د ده د ټولو استدلالونو لپاره ځای نه و، نو د هغه د نظرونو نچوړ چې د اسلام د تاریخ د ګڼو فقیهانو لیدلوري دي، را اخیستل شوی دی. (6)

نور بیا

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ